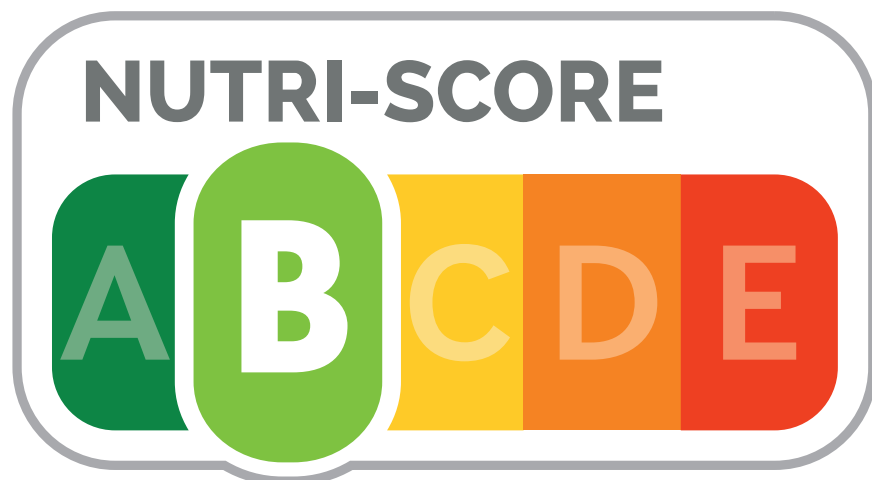

Nutri-Score

Twijfelachtig algoritme voor een 'gezonde keuze'

De Nutri-Score is een logo om de 'gezonde voedselkeuze' te vergemakkelijken. Daarbij stelt een algoritme vast hoe gezond een product is. Staatssecretaris Blokhuis (Volksgezondheid) besloot eind vorig jaar om de Nutri-Score in te voeren. Wel 'op termijn', want er is aardig wat opschudding ontstaan in voedingsland. Niet alleen in Nederland, maar ook in Europa. Met zo veel rook wilde onze redacteur

Michiel Löwik weleens weten waar het vuur is.

De Gezondheidsraad koos voor gezonde voedingsmiddelen (meer groente, fruit, noten en minder bewerkt vlees) en dit bijt met een logo dat mede is gebaseerd op nutriënten.

“Nutri-Score is een **stap terug** doordat deze zich op **voedingsstoffen** richt

De Nutri-Score is een in Frankrijk ontwikkeld logo om de 'gezonde keuze' te bevorderen in de supermarkt (zie kader). In 2019 was het logo, maar vooral ook de methodiek erachter, onderwerp van pittige discussies. Consumentenorganisatie Foodwatch voerde actie voor een 'lobbyvrij, onafhankelijk, verplicht en duidelijk' voedselkeuzelogo. Zo'n 175 professionals uit de voedingswereld stuurden een brandbrief over de Nutri-Score aan de verantwoordelijke bewindspersoon om hem te behoeden voor een fiasco.

De Consumentenbond daarentegen organiseerde een handtekeningenactie

om de Nutri-Score op levensmiddelen verplicht te stellen in de Europese Unie. En Italiaanse politici voeren een politieke strijd met Europarlementariërs van Groenen en socialisten over de verplichte invoering van een Nutri-Score als onderdeel van de Farm-to-Fork-strategie van de Europese Commissie.

VOORGESCHIEDENIS

De Wereldgezondheidsorganisatie kwam in 2003 met 'Maak de gezonde keuze de gemakkelijke keuze'. Dat was de opmaat voor het invoeren voedselkeuzelogo's. In Nederland zag in 2006 het zogenaamde Vinkje het levenslicht. Eind 2018 ging

Manon van Eijdsen (links) en Michelle van Roost met staatssecretaris Blokhuis.

het weer ter ziele omdat het te verwarrend zou zijn. „Het is ten onder gegaan aan de onterechte beeldvorming dat de industrie aan het roer stond bij het toekennen van het Vinkje”, aldus Kees de Graaf, destijds voorzitter van de wetenschappelijke commissie van het Vinkje en hoogleraar Sensoriek en Eetgedrag bij de Wageningen Universiteit. Eind 2019 koos staatssecretaris Paul Blokhuis van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) voor de Nutri-Score als opvolger van het Vinkje en loste daarmee zijn belofte in uit het Nationaal Preventieakkoord. Hij moest de invoering het voedselkeuze-logo wel uitstellen tot medio 2021, want inmiddels was er in ‘voedingsnederland’ flink wat opschudding ontstaan.

BRANDBRIEF

In juni 2019 stuurde Manon van Eijdsen en Michelle van Roost van kennis- en communicatiebureau Voedingsjungle samen met onder meer de hiervoor genoemde hoogleraar Kees de Graaf een brandbrief naar de staatssecretaris. Daarin spraken ze hun zorg uit over het logo van Nutri-Score. Een belangrijk bezwaar betrof het onderliggende algoritme dat niet duidelijk is. Pakweg 175 (voedings)wetenschappers,

artsen, diëtisten en gewichtsconsulenten steunden vervolgens een oproep van gelijke strekking, waarin werd gepleit voor duidelijke criteria, vastgesteld door onafhankelijke wetenschappers en een indeling van producten in lijn met de Nederlandse Richtlijnen en de Schijf van Vijf.

Levensmiddelentechnoloog Michelle van Roost van Voedingsjungle: „Een voedselkeuze-logo dat de Nederlandse voedingsrichtlijnen op belangrijke punten tegenspreekt, is niet wenselijk. Het helpt consumenten niet maar verwart hen. Als je naar het lijstje met punten kijkt waarop de Consumentenbond het Vinkje heeft laten struikelen, dan kun je die bijna een-op-een toepassen op de huidige Nutri-Score. We willen de consument beschermen en de staatssecretaris behoeden voor een tweede Vinkje-fiasco. Wat kun je verwachten van consumenten die straks thee, chips en olijfolie – allemaal van een gele C voorzien – in hun boodschappenkar leggen? Wat hebben ze daaraan?”

FALSE START

De brandbrief en de oproep van 175 voedingsprofessionals zorgden voor een valse start van Nutri-Score. De invoering werd uitgesteld tot de tekortkomingen

De criteria van de Schijf van Vijf zijn niet dezelfde als die van de Nutri-Score.

Het Vinkje was een fiasco.

“Een algoritme kan niet alle complexiteit van een goede voeding voor iedereen omvatten

zijn gerepareerd door een internationale commissie van deskundigen. Voor Nederland is de Gezondheidsraad gevraagd hieraan deel te nemen.

Van Roost: „Bij de logokeuze is de omgekeerde weg gevolgd door te kijken naar wat de omliggende landen doen en daarna pas te kijken naar wat Nederland nodig heeft vanuit het doel en de doelgroep. Daardoor zou de boodschap van de Nutri-Score bij een groot aantal producten afwijken van de Schijf van Vijf die veel details kent.”

De Schijf van Vijf gaat uit van een tweedeling. Een voedingsmiddel behoort wel of niet tot de Schijf van Vijf. Blokhuis wil dat het logo mensen ook adviseert bij de aankoop van producten zoals chips, cola en pizza, ofwel producten die niet tot de Schijf van Vijf behoren.

Ook de criteria bij de Schijf van Vijf zijn niet hetzelfde als die van de Nutri-Score. Voorbeelden zijn de bewerkingsgraad en product-specifieke overwegingen zoals tand-erosie bij licht frisdranken. De Richtlijnen Goede Voeding geven vooral aan waarvan meer (groente, fruit, noten) en minder (vlees, vooral bewerkt, zout en alcohol) geconsumeerd moet worden. De overkoepelende richtlijn is: eet volgens een meer plantaardig en minder dierlijk voedingspatroon.

Volgens De Graaf en Van Roost is de Schijf van Vijf nooit in overeenstemming te brengen met de Nutri-Score. De Graaf: „De Gezondheidsraad heeft gekozen voor voedingsmiddelen en dat bijt met een logo dat mede is gebaseerd op nutriënten.” Van Roost beaamt dat: „Voor gezondheid gaat het om het totale voedingspatroon. De Nutri-Score is een stap terug doordat deze zich op voedingsstoffen richt.”

ALGORITME

En dan is er ook nog het onderliggende rekenmodel. Wijlen Dr. E.H. Groot, destijds verbonden aan de Vakgroep Voeding van de toenmalige

Landbouwhogeschool, doceerde in zijn colleges: 'Voeding is geen wiskunde'. Een rekenmodel dat een voedselkeuze-logo oplevert dat altijd aan iedereen in Europa een goed keuzeadvies geeft, is te hoog gegrepen.

Van Roost: „Het rekenmodel moet niet blind uitgaan van voedingsstoffen, maar moet rekening houden met de rol die dat product heeft in het voedingspatroon. Het onderliggende systeem van Nutri-Score is zeker nog niet op orde. Producten die we in Nederland met een stevige onderbouwing (on)gezond vinden, krijgen vaker een verkeerde beoordeling.”

De Graaf: „Een algoritme kan niet alle complexiteit van een goede voeding voor iedereen omvatten, maar je moet wat.” Voor hem is het wel of niet inzetten

van een voedselkeuzelogo dan ook een keuze uit twee kwaden: „Het is als het doorhakken van een gordiaanse knoop. Een Europees compromis kan niet volmaakt zijn. Elk land heeft een ander voedingspatroon waardoor de weg naar een gezondere voeding er overal anders uitziet. Ook richtlijnen die veranderen maken het ingewikkeld. Er moet wel wat gebeuren en dan heb ik, ondanks deze tekortkomingen, liever een niet volmaakt logo dan helemaal geen logo.” Van Roost is terughoudender: „Het logo moet consumenten helpen om inzicht te krijgen in gezondere keuzes. Als het logo op dit punt verwarring schept, dan liever geen logo. Want wie is geholpen met de boodschap dat kipnuggets, chocolademelk en witte broodjes 'gezonde keuzes' zijn?”

Nutri-Score: hoe en wat

Nutri-Score is een van oorsprong Frans voedselkeuzelogo dat met verkeerslichtkleuren (groen tot rood) en letters (A tot E) een oordeel geeft over de voedingswaarde van een product. Het scoresysteem kent positieve en negatieve punten toe aan een product op basis van het gehalte aan zout, verzadigd vet, suiker, eiwitten, vezels, fruit, groente, noten, peulvruchten en energie. De afzonderlijke scores worden bij elkaar opgeteld en leveren een totaalscore op die varieert van -15 tot 40.

Nutri-Score is een soort energielabel maar dan voor voedsel en het komt op de voorkant van de verpakking. In één oogopslag is te zien hoe gezond een voedingsmiddel is. Bestudering van de kleine lettertjes en ingewikkelde termen op de achterkant van de verpakking is niet meer nodig. Dat is de gedachte, maar de praktijk is weerbarstiger.

De Nutri-Score, Schijf van Vijf en Richtlijnen Goede Voeding lopen namelijk uiteen. De huidige Nutri-Score geeft op basis van tien criteria een oordeel over de voedingswaarde van een product. De Schijf van Vijf geeft (op basis van enigszins andere criteria) aan of een product wel of niet tot deze schijf behoort.

Potgroenten hebben een gezonde Nutri-score. De consument kijkt amper naar logo's.

Europese wetgeving maakt dat de Nutri-Score niet verplicht is. Zowel De Graaf als Van Roost vinden dat jammer, net als de Consumentenbond. Van Roost: „Consumenten zijn pas echt geholpen als het logo overal op staat. Alleen dan kun je op de plek van aankoop een eerlijke vergelijking maken. Dan bereik je veel sneller het doel om de gezonde keuze makkelijker te maken.”

CONSUMENTENGEDRAG

De vraag is wat het effect is van een logo op de keuzes van de consument. Onderzoek van de WUR en het RIVM heeft laten zien dat dat effect niet noemenswaardig is. De Graaf: „Een voedselkeuzelogo is een klein dingetje in het voedselkeuzegedrag. Zo'n logo gaat het voedingsgedrag dan ook niet drastisch veranderen. De zout- en suikerconsumptie zijn bijvoorbeeld al heel lang constant.” Van Roost: „Een logo alleen is inderdaad niet voldoende. Consumenten kijken over het algemeen amper naar logo's. En als ze het al doen dan gebruiken ze logo's op verschillende manieren in verschillende situaties. Zorg daarom dat de overheid productverbetering stimuleert. Die weg lijkt veelbelovender dan alleen een voedselkeuzelogo en kan een snellere route zijn dan gedragsverandering.” De Graaf ziet wel een mogelijk effect van het logo op de samenstelling van

producten in de zin dat fabrikanten hun producten zodanig herformuleren dat ze meer in lijn zijn met de criteria van het logo. Dan moeten die criteria wel de verwachte gezondheidswinst opleveren en dat begint bij de Richtlijnen Goede Voeding.

STORM IN EEN GLAS WATER

Een logo zonder noemenswaardig effect op voedingsgedrag maakt de discussie over de juistheid van de Nutri-Score tot een storm in een glas water. Je mag niet te veel effect verwachten van een voedingslogo, waardoor het effect van verkeerde logo's in de praktijk wel los zal lopen, aldus De Graaf. Dat ligt anders wanneer het om de toekomst van de wetenschap en de voedingsrichtlijnen gaat. „Verwarring door de Nutri-Score zet het vertrouwen in de berichtgeving over goede voeding op het spel.” Van Roost vult aan: „Een voedselkeuzelogo moet in lijn zijn met de nationale voedingsrichtlijnen, anders kan het verwarring brengen en afbreuk doen aan het vertrouwen in voedingswetenschap, overheid en fabrikanten. Wie moet de consument nog geloven als het misgaat?”

Michiel Löwik is freelance wetenschapsjournalist en medewerker van Vork.

Beeld: Voedingscentrum, Istock, Voedingsjungle, Hak